

"אואזיס" מאת ציפי פליישר -

מערך שיעורים במוזיקה לקראת חג הפסח

מיועד לחטיבת הביניים (כיתות ז'-ט')

"אואזיס" מאת ציפי פליישר

מערך שיעורים במוזיקה לחטיבת הביניים (כיתות ז'-ט')

לקראת חג הפסח

אופרת הילדים "אואזיס" הולחנה בשנת 2010 לליברית מאת יעל מדיני, והוא עוסקת בעולמם של ילדי סיני בזמן יציאת מצרים

עמ'	תוכן
1	פתח דבר
2	השיעור הראשון
8	השיעור השני
24	השיעור השלישי
26	הרחבות ברוחה של נועה יפת - תוספת העשרה מתוך האסופה לפסח בעריכתה, עם דברי הקדמה
48	השיעור הרביעי

פתח דבר (למורה)

הילדים בגיל חטיבת הביניים מאוד פתוחים לרעיונות חדשים, הם בולעים בשקיקה חומרי לימוד, ובלבד שהמורים המתווכים יעשו עימם חסד ויביאו אליהם את חומר הלימוד באופן אטרקטיבי.

חג הפסח מוכר לכל אחד - ליל הסדר, סיפור יציאת מצרים. ודווקא משום כך בחרו המלחינה ציפי פליישר והליברטסטית יעל מדיני להיכנס לאווירת הסיפור, ובעיקר אל הנדודים של בני ישראל בדרך לארץ כנען. הן יצרו אופרה מקורית, ששמה דגש דווקא על הווי החיים של הילדים באותו מסע. אומנם זהו סיפור דמיוני, אבל בדיוק זה הכיף שלנו - לצאת, כשאווירת הפסח כבר באוויר, מתוך עולם היומיום אל מקום אחר. באמנות זה ייתכן!

הערכה הזאת עוסקת בנושאים מוזיקליים שונים: תרגול מקצבים, שירת סולפז', תרגול מרווחים, היכרות עם מודוסים (המיקסולידי), אבחנה בלייטמוטיב, זרקור על כלים נבחרים (גיטרה ואבוב), וגם פולקלור ישראלי - ההורה. זה נעשה תוך גירוי היצירתיות של התלמידים ויצירת הזדמנויות להבאתה לידי ביטוי.

אנו מבקשים ליצור יחידת לימוד מובנית בת ארבעה שיעורים (שיעורים כפולים כנהוג בחטיבת הביניים). לכל אחד משלושת השיעורים הראשונים הוצבה מטרה ברורה ללמד את יסודות המוזיקה תוך שימוש בחומרי האופרה, ואילו בשיעור הרביעי - המסכם - הם מגיעים לצפייה חכמה, בשלה, באופרה; אנו יוצאים מתוך הנחה שהתלמידים כבר מכירים את מושג האופרה.

התקופה שאליה נכון למידה זו היא לקראת פסח.

תקוותנו אנו, המחנכים, היא שבאמצעות חוויה אמנותית מעין זו, שפגשו התלמידים בגיל זה, נקרב אותם אל עולם המוזיקה כך שיבחינו במרכיבי, וכי חוויה זו תלווה אותם בהמשך דרכם בכל אשר יפנו.

המורה מתבקש/ת לצפות באופרה במלואה לאחר קריאת הסיפור בחלוקה לארבע תמונות. סיפור האופרה במלואו נכלל בפתח השיעור הרביעי - ר' להלן עמ' 48.

יש לקרוא באוזני הילדים את דבריה של המלחינה ציפי פליישר ישירות אליהם. הרי הם:

בשנת 2010 פנו אליי בגרמניה לכתוב אופרה על נושא אנושי - ילדים עוזרים להורים בזמן מצוקה. ודווקא במזרח התיכון. באמתחתו של הבמאי שפנה אליי לא הייתה שום ליברית, ואז ביקשתי מעל מדיני לכתוב סיפור; ואכן היא כתבה סיפור ששבה את לבי, והפכתי אותו לאופרה מולחנת.

לאחר הביצוע הראשון בגרמניה (2010) בוצעה האופרה גם באנגלית (בשנת 2013), ולאחרונה גם בעברית, בשנת 2018. קסם הפגישה במדבר (בזמן יציאת מצרים) בין שני ילדים מבני ישראל, שהלכו לחפש מים והתעלפו, ובין שני ילדים בדואים שראו אותם לפתע והצילו אותם, קסם זה לא עוזב אותי. כבר זמן רב חלף מאז שהלחנתי את האופרה. המעשה האנושי הזה ממשיך לחמם את הלב - הוא אמיתי אף שהוא נכתב כסיפור דמיוני. בתוך העולם הטוב הזה הייתי רוצה שתמשיכו לחיות, בזכות האופרה הזאת. אני מאמינה שכאשר ילדים בגיל שלכם פוגשים את החיים, הם יודעים להעריך את הרגעים הטובים, את החוויות שעושות אותם מאושרים.

הילדים שעדיין כל החיים לפניכם, והם מתכוננים אליהם - מוכיחים באופרה הזאת מה שהמבוגרים לפעמים שוכחים מרוב עומס וטרדות - את היופי, את השלווה.

מלכתחילה האמנתי שילדים יוכלו לבצע את מה שכתבתי, ולא טעיתי - אף שהתפקידים המוזיקליים לא תמיד קלים, אני מלחינה ישראלית אמנותית מודרנית, עם שפה מוזיקלית משלה.

וכמו בכל אופרה - היות שהסיפור מושר, המוזיקה מחזקת את הרגשות, ולכן כדאי להתעמק בה. ניסיתי לעשות זאת למענכם באמצעות הערכה הלימודית הזאת שבנויה מארבעה שיעורים.

תודה מיוחדת לד"ר טל וייס על ההשראה שנתנה לי! אני מודה לה על כך שעזרה מכל הלב, נרתמה והלהיבה למען תצא ערכה זו מן הכוח אל הפועל, וזאת מתוך אמונה צרופה שאכן בגיל חטיבת הביניים אסור לוותר על גן העדן הזה.

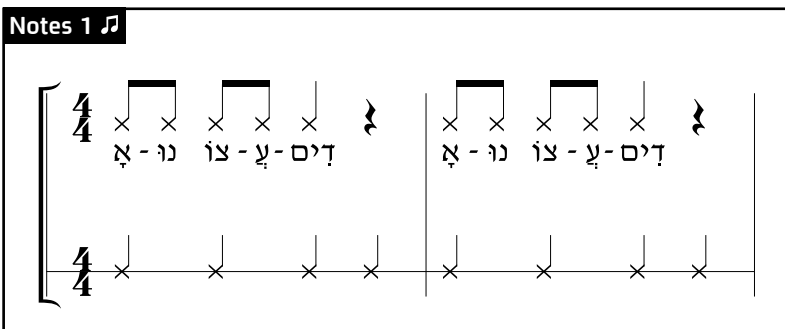
השיעור הראשון

הקצב - שני עולמות קצב שונים בתכלית - על עצם מהותם ועל האווירה שהם משקפים: קצב ההליכה (שבאופרה) וקצב הריקוד (שבאופרה)

קצב ההליכה

הסבר: משמש לצעדות, איטיות או מהירות, תמיד נשמרת הסימטריה והעקביות של הפעמות בתיבה. המשקל יכול להיות כל משקל שהוא. **הפעלה:** התלמידים עצמם יוכלו לבחור טמפו עם מקצב, לדוגמה טמפו של $\text{♩} = 72$ במשקל $\frac{4}{4}$ - זהו מארש נינוח. לעומת זאת, טמפו של $\text{♩} = 52$ במשקל $\frac{4}{4}$ מזכיר הליכה כבדה, ואם היא איטית במיוחד - נוכל להגיע איתו עד כדי תחושת מארש אבל. לאחר שתלמיד/ה יבחרו טמפו, אפשר להביא טקסט, ואף לבקש אותם להמציא טקסט בעצמם, כשהם מתאימים אותו לטמפו (לאופי) שבחרו. אזי אפשר לגשת לביצוע: אמירת הטקסט עם הקשה פשוטה, למשל במחיאות כפיים או במחיאות על חלקי גוף. הם בוודאי כבר ימצאו בעצמם את מקצבי האמירה. אם נסתכל על המשפט שאומרים אותו בקול בדוגמה הבאה - הטמפו המהיר יכול להכתיב אווירה הקרובה לריצה, הטמפו הבינוני אווירת צעידה נינוחה, ואילו הטמפו האיטי או האיטי מאוד - אווירת מארש אבל.

Notes 1

הערה: זוהי רק דוגמה! כדאי לתת דרור לילדים ולדמיונם, ליצירה עצמית השאובה מתוך חוויותיהם ביומיום.

לאחר כמה מיניאטורות קצביות, שהילדים יצרו וביצעו, נעבור אל תחילת האופרה "אואזיס" מאת ציפי פליישר. הילדים יחזרו לשבת במקומותיהם כשלפניהם דף תווים עם התחלת האופרה. יש לומר להם בקיצור: אנו רק טועמים בשיעורים שלנו טעימות קלות מתוך האופרה הזאת, נאסוף עוד ועוד חוויות, עד שנכיר את האופרה במלואה.

ועתה הקדמה נקודתית אל הקטע שנבצע בעצמנו בכיתה:

"האופרה עוסקת באווירה ששררה באוהל בני ישראל בדרך ממצרים לארץ כנען. בקטע שנבצע מיד מתוארת הצעידה שלהם במדבר סיני בשיירה ארוכה. המלחינה השתמשה בצעידה לפי משקל 8/8 לאורך זמן רב.

חלק מן הילדים (כנראה רובם) יבצעו את הקריאה הקצבית, חלק יקישו את היחידה של ♩ בכלי הקשה קטנים - תופי מרים, משולשים, תיבות עץ וכד'.

שורות ליברית

- 1 כָּל שְׁהַעֲנוּ תִרְאֶה – מְדַבֵּר אֶדְ מְדַבֵּר,
- 2 צַח, יָבֵשׁ וְנֹהֵב.
- 3 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, זָקוּ וְטַף נוֹדְדִים בְּמְדַבֵּר,
- 4 מֵאֵינִי? לָאֵן?
- 5 מִן הָעֲבָדוֹת אֶל הַחֲרוֹת
- 6 מִמִּצְרַיִם לְאֶרֶץ כְּנַעַן,
- 7 אֶרֶץ הָאֲבוֹת.
- 8 מְדַבֵּר רַחֵב יָדַיִם, אֶדְ מְדַבֵּר,
- 9 צַח, יָבֵשׁ וְנֹהֵב.
- 10 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, זָקוּ וְטַף נוֹדְדִים בְּמְדַבֵּר,
- 11 אֶרְכָּה הִיא הַשְּׂיָרָת...

שימו לב! שורות הליברית מופיעות במספרן הסידורי בתוך התווים.

Notes 2

♩ = 74

1 2 3 4 5 6

7 8 9 10 11 12

(Notes 2)

13	14	15	16	17	18
<p>צַח (2)</p>	<p>בֵּשׁ</p>	<p>הוֹב</p>	-	<p>בְּנֵי (3)</p>	<p>אֵל</p>

19	20	21	22	23	24
<p>קוֹ</p>	<p>טַר</p>	<p>דִּים</p>	<p>בָּר</p>	<p>מ (4)</p>	<p>אֵל</p>

25	26	27	28	29	30
<p>ל</p>	<p>אָו</p>	<p>מֶן (5)</p>	<p>דוֹת</p>	-	<p>אֵל</p>

31	32	33	34	35	36
<p>רוֹת</p>	<p>מֶן (6)</p>	<p>יִם</p>	<p>אֵל</p>	<p>עוֹ</p>	-

37	38	39	40	41	42
<p>אֵל (7)</p>	<p>בּוֹת</p>	<p>מֶן (8)</p>	<p>בָּר</p>	<p>חַב</p>	<p>אֵל</p>

43	44	45	46	47	48
<p>יִם</p>	-	<p>אֵל</p>	<p>מֶן</p>	-	-

(Notes 2)

49 50 51 52 53 54

בָּר - זַח (9) הוֹב - בֶּשׁ - וְ - זְ - הוֹב

55 56 57 58 59 60

בְּנֵי (10) אֵל - רַ - שֶׁ - קוֹ - וְ - טוֹ - נוֹ - דְ - דִּים - מְדָ - בַּ

61 62 63 64 65 66

בָּר - אֵ (11) הָ - הָ - קָה - הִיא - הָ - שֶׁ - יְ - רַת - זַ

הערה: הטמפו שרשמה המלחינה אינו מחייב את התלמידים בכיתה.

קצב הריקוד

הסבר מפי המורה: קצב זה משמש למחולות עם, יש בו הרבה חיים, הרבה אנרגיה. הפעמה מהירה יחסית. זהו ההבדל הבסיסי בין הליכה או צעידה, הדומה לדופק הלב העקבי, לבין הריקוד המשקף יציאה מן השגרה אל רגע של שמחה, של מסיבה.

ברגע זה אפשר לבקש את הילדים כבודדים להדגים ריקוד שהם אוהבים (דווקא מתוך הריקודים שהם רוקדים במסיבות). התועלת שנשאב מהדגמה "יפית" זו תתקיים אם נבקש אותם מיד לאחר ההדגמה הספונטנית הגופנית לנסות ולתאר באופן קצת יותר מופשט מה היה המקצב: לדוגמה -

או תבנית הצ'ה צ'ה:

תבנית הביט הבסיסית:

Notes 4 ♪

♩ = 102

Notes 3 ♪

♩ = 96

המורה מתבקש/ת/ת כמובן לעזור לתלמידים. מחיאות כפיים עם רקיעות רגל ימחישו את המקצבים השונים. במקצב הצ'ה צ'ה אפשר, למשל, להפעיל את הילדים בביצוע שלושת קווי הבסיס על פי התבנית הכתובה לעיל בשלוש קבוצות של כלי הקשה. שירים עבריים בקצב הזה: "חִפֶּשׂ אוֹתִי" (לחן נעמי שמר), "אֲדוּנִי הַשׁוֹפֵט" (לחן סשה ארגוב).

באופרה שלה "אואזיס" השתמשה המלחינה ציפי פליישר במקצב ריקוד ישראלי מאוד ידוע, **ההורה**.

הנה התבנית הבסיסית של מחול ההורה:

מקצב זה חוזר בלי הרף בריקוד שבאופרה, ותחושת הסימטריה התמידית שבחזרות ניזונה מהמתח הפנימי של הסינקופה המקפיצה: תנועות הרגליים בהורה כוללות צעדים, קפיצות, פסיעות (העתקת רגל ממקום למקום), ניתורים, דריכה, אף צעדה תימנית ליודעי דבר. כדאי להכיר על קצה המזלג את "מעלליה של ההורה", שתפסה ועדיין תופסת מקום מרכזי בריקודי העם בארץ. היא הגיעה אלינו מארצות הבלקן. הריקוד הזה נרקד במעגל, והוא יכול להתרחב למאות רוקדים. מכאן הוא מתחבר אל מושג השוויון ו"הביחד", ולכן התאים מאוד לאווירה בהתיישבות העובדת ובתנועות הנוער החלוציות בארץ ומחוצה לה. התיאורים מספרים על מחול סוער, שסחף עוד ועוד אנשים אל המעגל, הלך והתגבר עד שהפך לאקסטטי. כל אחד רצה להיות שייך. המחול הזה שימש כמרפא לנפש (!) בימי מצוקה קשה. ונחזור אל "אואזיס". ציפי פליישר השתמשה במקצב הזה ברגע של שמחת ענק בתוך עלילת האופרה. והנה סיפור ההקשר העלילתי בקצרה:

כשאזלו המים במחנה בני ישראל הלכו שני ילדים, האח והאחות אלון ונועה, לחפש מים. הם התעלפו בדרך וניצלו בזכות שני ילדים בדואים, עלי וליילה.

הערה למורה: במתכוון לא נחשף אירוע הפגישה המרגש בלב המדבר בין ארבעת הילדים, כדי להשאיר את מומנט ההתרגשות הגדולה לצפייה בשיעור הרביעי.

בריקוד של ארבעת הילדים מתממשת היטב התבנית הבסיסית שהיכרנו.

המורה מכוון/מכוונת להתנסות מיידיית בתיפוף ידיים על שולחנות או על כיסאות.

הפעם יתלכדו הילדים ממש עם מוזיקת המחול מתוך האופרה. המורה יכול/ה לבחור אם ללמד אותם את צעד ההורה ממש או לתת להם לרקוד באופן חופשי.

לפני החוויה שמחכה להם בתנועה ילמדו לשיר את "שיר נאת המדבר". הקלטת מוזיקת המחול מתוך האופרה נמצאת אחרי התווים.

	שורות ליברית	להגדלה ולהורדה
מִיֵּי מִיֵּי לְחַיֵּאת	1	להגדלה ולהורדה
מִים מִים יֵשׁ חַיִּים	2	
מִים מְפַפִּים	3	
מִים מְתוֹקִים	4	
הַכָּבָשִׁים פּוֹעִים	5	
חֵלֵב אֶסְנוֹאָף	6	
חֵלֵב וְצֶמֶר	7	
מִים מִים מְרַנְיָנִים	8	
מִים מִים כָּאֵן זֶרְמִים	9	
מִים כֹּה זָכִים, מִים מְפַפִּים	10	
הַכָּבָשִׁים פּוֹעִים	11	
חֵלֵב אֶסְנוֹאָף	12	
חֵלֵב וְצֶמֶר	13	

Notes 5

1 $\text{♩} = 130$

2 *f* 3 4

(1) יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה - לֵלֵךְ (2) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה

f טק טק טק דוים דוים

5 6 7 8

יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה (3) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה (4) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה

9 10 11 12

קִים - (5) עֵינַי - פִּי שִׁים - בְּ - הַקֵּץ (6) וּנְאֻף - אֶסְ לִיב - הַ (7) הַ -

13 14 15 16

לֵב - (8) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה (9) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה

17 18 19 20 21

מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה (10) מִי - יְהוָה - מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה

22 23 24 25

עֵינַי - פִּי שִׁים - בְּ - הַקֵּץ (11) מִי - יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה (12) וּנְאֻף - אֶסְ לִיב - הַ (13) לֵב - הַ - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה - מִי יְהוָה

לחזור לתיבה 2

בסיום השיעור הראשון יש הזדמנות ללמוד את מושג הלייטמוטיב. גם אם הוא כבר מוכר, אין להחמיץ את אזכורו בהקשר ל"אואזיס". כאן, הן **קצב ההליכה** והן **קצב הריקוד** - מופיעים כל אחד מהם, בהבלטה, באופרה, פעמים מספר. כאשר סוגי קצב אלה לובשים כסות מלודית ברורה, הם הופכים לשני לייטמוטיבים, השרירים וקיימים לאורך האופרה.

לייטמוטיב Leitmotiv בתרגום מגרמנית (שמו המקורי בגרמנית חדר לעולם המוזיקה בכלל) הוא "**מוטיב מוביל**" (leading motive). זהו מוטיב מוזיקלי המזוהה עם רעיון, עם אדם, או עם משהו אחר, אשר חוזר ומופיע ביצירה לכל אורכה, ובעיקר בעולם האופרה (מאז וגנר). חזרות המוטיב יכולות להיות מדויקות או בווריאנטים קלים. תמיד נוכל לזהות את חזרות הלייטמוטיב תוך שמיעת היצירה.

באופרת הילדים "אואזיס" **מוטיב הריקוד** חוזר במדויק, ואילו **מוטיב ההליכה** מופיע בווריאנטים; הוא תמיד במשקל $\frac{3}{8}$ ובדיבור המקהלה - בצירוף אפקטים קוליים מתגוננים: שריקות, לחישות, ויש ונדרשת זמרת אקורד ללא זהות הרמונית ברורה ("קלאָטֶר").

השיעור השני

א. המרווח, המנגינה והסולם ב. הגיטרה והאבוב בלבוש חדש

א. המרווח, המנגינה והסולם

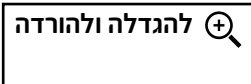
נשתמש במלודיה קטנה אחת בלבד ונתעמק בה. נלמד אותה "מן האָטום ועד לשָלֵם": נכיר ביסודיות את מבנה המנגינה על מרווחיה, מכאן נבין את הסולם שבו היא כתובה, הפעם זהו **המודוס המיקסולידי**. תהא זו גם הזדמנות לדעת מהו מודוס - על קצה המזלג. המוזיקה הישראלית - הן העממית, הן הפופולרית/הקלה והן האמנותית משופעת במודוסים, והרי לנו כאן הזדמנות להפנים את אחד המודוסים. שלבי הלמידה:

ראשית נלמד לשיר בסולפז' בטמפו איטי את האַרְיֵטָה (אריה קטנה) של נועה מתוך התמונה הראשונה.

קונטקסט קצר לתלמידים מתוך עלילת האופרה: אנו נמצאים קרוב לתחילתה של האופרה. נועה, אחותו של אָלוֹן, מדווחת שאחיה אָלוֹן מצא ציפורת (ציפור קטנה) והחיה אותה לאחר שכמעט מתה. אחר כך נכנס אָלוֹן באריה, שבה הוא מתאר ממש כיצד החיה אותה, אך לא בכך נעסוק.

ונחזור אל המנגינה של נועה ברגע זה.

שורות ליברית

אָלוֹן הַחִיָּה צִפְרֵת בְּמִדְבָּר	1
הַצִּיל אוֹתָהּ מִמָּוֶת	2
לִפְתַע רְאִינוּ בְּרִקִיעַ צִפְרֵת	3
צְנִיחָה יַעֲנֶה לְאֲדָמָה	4
נִפְלָה עַל פְּנֵיהָ	5
עֲצָמָה אֶת יַעֲנֶה	6

Notes 6

1 *f* 2 3 4 5 6
 (1) אָ - לֹוּ - הָהָ - יָהּ - צַ - פֶּ - רֶתְּ בִּ - מִדְּ - בָּרְ הֵ - (2)

7 8 9 10 11
 - צִיל - מִ - תְּהָ - אוּ - צִיל - (3) לְ - תַע - פֶּ - רְ תֵּ - אֵי - נוּ - בָּ - רְ -

12 13 14 *mf* 15 16
 - קִי - עַ - צַ - פֶּ - רֶתְּ (4) צִנֵּ - חָהּ - עַ - יֵ - פָּהּ לְ - אֵ - דְ -

17 *rit. sempre* 18 19 *mp* 20
 - מָה - (5) נָפְ - לָהּ - עַל פֶּ - נִי - הָ (6) עֲצֵ -

21 *rit.* 22 23 *p* 24
 - מָה - אֶת עֵי - נִי - הָ

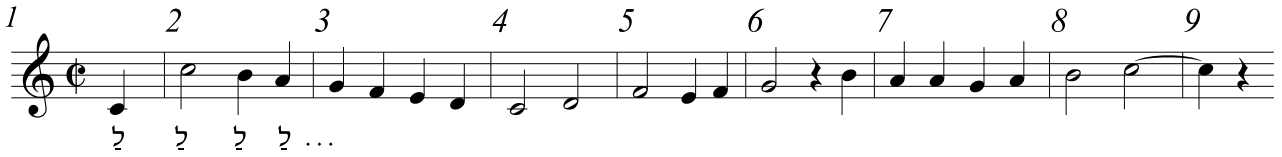
לאחר שנלמדה המנגינה הזאת עם המילים - תחזור הכיתה עם המורה אל המקומות הבולטים של קפיצת האוקטבה בהתחלה ובסוף, בזמרה איטית. כאן יינתן ההסבר שהאוקטבה היא מסגרת בולטת מאוד, ובתוכה יש הרבה צעדים. כדי להפנים את יישות הצעדים (הסקונדות) לעומת קפיצת האוקטבה, תכונן המורה את התלמידים לשיר באיטיות את המקומות במנגינה זו עם מהלכי הסקונדות. אפשר עכשיו לשאול - האם יש במנגינה שלמדנו מרווחים מסוג שונה? - אז יגלו התלמידים את קפיצות הטרצה והקוורטה (תיבות 9-10); המורה ירגיש/תרגיש אם ניתן גם להגיע למקומות "המוזרים" של הטריטון (תיבה 17) והסקונדה המוגדלת (תיבה 19). זהו הרגע לסיכום "חוויה מלודית" זו: נוכל להסביר לתלמידים את הרעיון הקומפוזיטורי הנפוץ של קפיצת אוקטבה עם פיצוי של מרווחים קטנים לאחריה ביצירות של מלחינים רבים במוזיקה הקלסית. מכאן ניגש ללימוד המודוס המיקסולידי.

מהו מודוס?

זוהי הדרך שבה בנוי סולם צלילי, והוא יכול להשתייך לתקופה (למשל, המודוסים הכנסייתיים ברנסנס), לאזור (למשל, המקאמת הערביים במזרח התיכון).

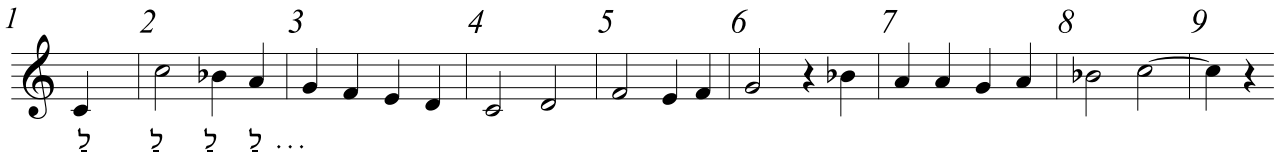
אנו רגילים במוזיקה האמנותית המערבית בעיקר לסולם המז'ור והמינור, ובמקרה של המודוסים במוזיקה הישראלית מדובר בסולמות צליליים החורגים מהם. את המודוס המיקסולידי אנו לומדים בהזדמנות זו בהשוואה לסולם המז'ור: הטון המוביל הוצד בחצי טון! נשתמש לשם כך בתחילת הארְיטה של נועה. אם הייתה כתובה בסולם מז'ור רגיל הייתה נשמעת כך (שרים את המנגינה הרשומה בדוגמה שלפנינו ב-ל ל ל):

Notes 7

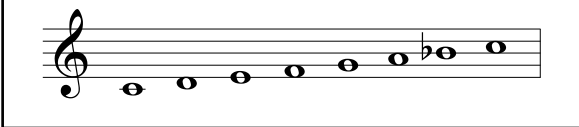
כדאי לצרף נגינת פסנתר / פסנתר חשמלי או כלי מלודי, אם יש ילדים בכיתה הלומד/ים לנגן בכלי מלודי.
ועכשיו נשיר את המנגינה בדיוק כפי שהיא בתחילת הארֶיטה של נועה:

Notes 8

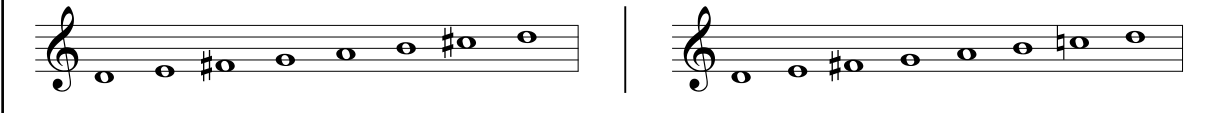
למדנו, אם כן, את המודוס המיקסולידי:

Notes 9

היה לנו קל יחסית, כי ציפי פליישר הלחינה את הארֶיטה של נועה בדו מיקסולידי והשווינו לדו מז'ור. אך אפשר למצוא במוזיקה הישראלית כל מודוס בכל צליל התַחֶלְתִּי! ראו לדוגמה את המודוס המיקסולידי על רה, ושוב, למען ההשוואה, לידו את סולם רה מז'ור המוכר לנו היטב; דרך אגב, הוא מוכר פחות בשמו "מודוס רה יוני" - כך גם מודוס "דו יוני", אך לא נרחיב על כך את הדיבור בשלב זה.

Notes 10

ב. הגיטרה והאבוב בלבוש חדש

למורה: היחשפות התלמידים תהיה הפעם בדרך ההאזנה לאופרה בהקלטה.

ניתנה לנו הזדמנות לפגוש באופרה זו שני כלים בעלי תדמית שגרתית מוכרת, האחד מן התחום הפופולרי (הגיטרה), והשני מן התחום הקלסי (האבוב). המלחינה הלבשה אותם בלבוש בלתי שגרתי לצורכי הצבעוניות המיוחדת שהיא חשה ביחס אליהם בהקשר האופרה הזאת.

הגיטרה: אנו רגילים ברוב המקרים לנגינת אקורדים. הרישום שלהם הוא אפילו ללא תווים (לדוגמה A, Am, Bb).

באופרה "אואזיס", השתמשה ציפי פליישר בנגינת גיטרה כסימבול לרחשי מים כסימני חיים במדבר. היא הקפידה לבקש מהגיטריסט לנגן עם הגברה, כדי שישמעו היטב את הדימוי החזק של הגיטרה בתוך הצלצול הכללי. ברגעים המרעננים של התעוררות מן העילפון, הגיטרה מנגנת שמיניות בתנועה ערה לאורך זמן. אחר כך, כשקלון מספר על הכתם שראה מעבר לשלוחת ההר, הגיטרה מנגנת פְּרָגְמַנט זה

החוזר אף הוא לאורך זמן; זהו כעין חיקוי לתנועת מים זורמים, אשר נמצאים באותו מקום ירקרק.

התלמידים יקשיבו למוזיקה בעוד הם מסתכלים בפרטיטורה ועוקבים במיוחד אחר נגינת הגיטרה בעזרת המורה. מצורפת הקלטה וכן מצורפים תווי הפרטיטורה הווקאלית. זמרתו של אָלון נקטעת על ידי שאלת האב. בתוך התווים סומנו בהבלטה כניסות הגיטרה. שאלת האב לרגע גם היא מסומנת. כדאי גם להפנות את תשומת לבם של התלמידים לליווי של המקהלה לזמרת אָלון. גם תפקיד המקהלה מסומן. **הערה:** הפעם מספרי התיבות ושורות הליברית לקוחים מתוך הפרטיטורה עצמה. ההמשכיות הנוצרת על הבמה משתקפת בהערות הבימוי.

הארִיָה של אָלון	שורות ליברית
פְּתַחְתִּי אֶת הַמְּקוֹר שְׁלָה	37
וְאֵת פִּי שָׁמַתִּי עַל הַמְּקוֹר שְׁלָה	38
מְצַצָה אֶת יַחְתִּי	39
כֹּה לָאֵט, אֵט, אֵט	40
עַד שְׁעֵינִיָּה הַקְּטָנוֹת נִפְקָחוּ	41
גּוֹפָה הַקְּטָן הַחַל לְנוֹעַ	42
נּוֹצוּתִיָּה הַקְּטָנוֹת רְטוּוּ	43
אֶכְלָה אֶת פֶּת לַחֲמִנֵי מִיָּד	44
עַד שֶׁהַצְּפָרֶת שׁוּב עַל שְׁתֵּי רַגְלֶיהָ כִּד עֲמָדָה	45
אֶת כְּנָפֶיהָ פְּתַחָה	46
הַשְּׂמִימָה אֶל עַל עֶפֶה	47
הארִיָה של אָלון (המשך)	
אָלון מַהֲרָה, מוֹצִיא כְּמָה עֲשׂוּבִים מְכִיס שְׁלֶקֶתוֹ, מְרַאֶה לַהֲוֹרִים	
אֲבָא, דּוֹמְנִי כִּי לֹא נָמוּת בְּצָמָא	48
אוּלֵי יֵשׁ כָּאן מְקוֹר מַיִם	49
האב	
קָאוּד בִּסְפָקְנוֹת / בִּפְלִיאָה	
מַיִם! אֲמַרְתָּ מַיִם?	50
אָלון	
רְאִינוּ אֶל מַעְבְּרַ לְשְׁלוּחַת הָהָר כְּתָם יִרְקוֹרֵק	51
עֲשׂוּב, זֶהוּ אוֹת לְמַיִם	52

להגדלה ולהורדה

Notes 11

♩ = 80

219 *mf* 220 221 222 223

אלון

(37) פִּי - תִּחַ - תִּי - אֶת הַ - מֶ - קוֹר לָהּ - שֶׁ (38) פִּי - אֶת !

mf

מֶ מֶ מֶ מֶ

המקהלה
מלגוה

224 225 226 227 228 229

אלון

שֶׁ - תִּי - עַל הַ - מֶ - קוֹר לָהּ - שֶׁ (39) מֶ - אֶת - צָה - צָה

mp

מֶ מֶ מֶ מֶ מֶ - צָה - אֶת

mf

péd.

המקהלה
מלגוה

♩ = 86

230 231 232 233 234 235

אלון

לְ - הַ - תִּי (40) כֹּה לְ - אֶת אֶת אֶת

לְ - הַ - תִּי כֹּה לְ - אֶת אֶת אֶת

המקהלה
מלגוה

(Notes 11)

accel. sempre

236 237 238 239 *f* להאיץ 240 241

אלון
אט אט
נות ט - ט הקק - ה - ני - עי - ש - עד (41) *f*
נות ט - ט הקק - ה - ני - עי - ש - עד

המקהלה
מלגוה
אט אט
נות ט - ט הקק - ה - ני - עי - ש - עד

Ad lib. $\text{♩} = 80$

242 243 244 *f*

אלון
המקהלה
מפסיקה לשיר גיטרה חו - ק - נפ (42) גי - פה - גוי (42) *f*
מיתרים *mf* גיטרה *mf*

245 246

אלון
ה - ק - טו ה - חל ע - נו - ל (43) נו - צו -
גיטרה

247 (*f*) 248 249

אלון
ה - תי - הקק - ט - נות ט - ט - ט (44) אק -
גיטרה

(Notes 11)

250 251 252

אלון
- לה - אַת פַּת לֶחֶם - נוּ - מְ - נוּ - מְ - יָד

גיטרה

♩ = 76

253 254 255

אלון
להאט קצת
עַד שֶׁ - הַ - צַ - פּ - רֵת שׁוּב עַל

(45)

מיתרים
וכלי נשיפה

256 257 258 259

אלון
הַ - לִי - רַגְ - שְׁתֵּי דָה - עִמְךָ אֵת (46) הַ - פִּי - כִּנֹּר

גיטרה

260 rit. 261 ff 262

אלון
פֶּ - תָּה - תָּה

גיטרה

כלי נשיפה

ff ff

péd.

(Notes 11)

$\text{♩} = 84$

263 264 265 266 267

אלון

להאט קצת

(47) ה - ש - מן - מה אֵל - על - ע - פה -

המקהלה
מלגוה

המקהלה חוזרת ללוות לזמן קצר

sub. mf

p

péd.

$\text{♩} = 76$

268 269 270 271

מיתרים

mf

mf

272 273 274 275 276

אלון

(48) א - בא - דו - מ - מ - דו - נ - פה -

mf

277 278 279 280

אלון

יס - מ - קור - מ - פאן - יש - לי - או -

(49)

מא - צ - ב - מות -

(Notes 11)

281 **האב** **f** **Slower** ♩ = 68 282 **ff** 283 284 **f** אֱלוֹן

(50) ?ים - מַ תְּ - מַרְ - אֵ ?ים - מַ (51) רִ -

גיטרה **mf**

285 אֱלוֹן 286 287

- אֵי - נוּ אֶל - עַ - מַ בְּרַ - לְשָׁ - לוֹ חַת - לֹו - קֶר - הַ חַת - לֹו - קֶר - הַ

גיטרה

288 אֱלוֹן 289 290 **ff**

קְ - תָם - רַק - רַק - ? רַק - רַק - ? (52) שָׁב - עַ

גיטרה **ff**

291 **A Tempo** 292 **f** 293 אֱלוֹן

מִיתָרִים כְּלֵי נְשִׁיפָה הוּ - ? יָם - מַ לְ - אֹת מַ לְ - אֹת מַ לְ - אֹת מַ לְ - אֹת

האבוב: האבוב מוכר לנו היטב מן המוזיקה הקלסית ככלי בעל תפקידים מלודיים בולטים בתוך התזמור; לעיתים הוא ממש דומה לסולן קשנה בתוך התזמורת, אבל בדרך כלל, במרקמי התזמורת במוזיקה הקלסית, הוא חובר אל החליל, ושניהם (כיחידים או כזוג היוצר מרווח בהקבלה) מנגנים תפקיד דומה, אשר בולט בחטיבת כלי הנשיפה מעץ בתוך ההרכב התזמורתי. כמה אזכורים: בטהובן, האלגרו בפרק השלישי בסימפוניה הפסטורלית, ושוב בטהובן, מערכה שנייה ב"פידליו"; גלוק, המערכה השלישית ב"אֶרְמִידָה"; מוצרט, האלגרו במערכה הראשונה ב"נישואי פיגארו"; ברליוז, המאוחר יחסית, נוקט אף הוא בדרך זו באוברטורה "המלך ליר".

המלחינה בחרה באבוב כדי לבטא את שריקות הרוח, דהיינו זהו אֶפְקֵט מודרני להפקת צלילי אבוב ללא גובה מוגדר, תוך נשיפה אל תוך הפִּיָה של הכלי.

מומלץ להציג דוגמת תווים זו מתוך הפרטיטורה, עם האזנה. שימו לב! צליל האבוב הבלתי שגרתיים (שתי שריקות בהתחלה, והשני הקצבי שבתוך פיית האבוב בהמשך) - משתלבים בתוך הסאונד הכללי.

Notes 12

אפקט רוחות מדבר מסי 2:
עם פִּיָת האבוב, כעין שריקה

אפקט רוחות מדבר מסי 3:
הגיית SH (כמו האות
שין בעברית) בתוך האבוב

אבוב

117 118 119 120 121 122 123

mf < *f* > *mp* "mp" < "mf" > "mp"

Sound 3

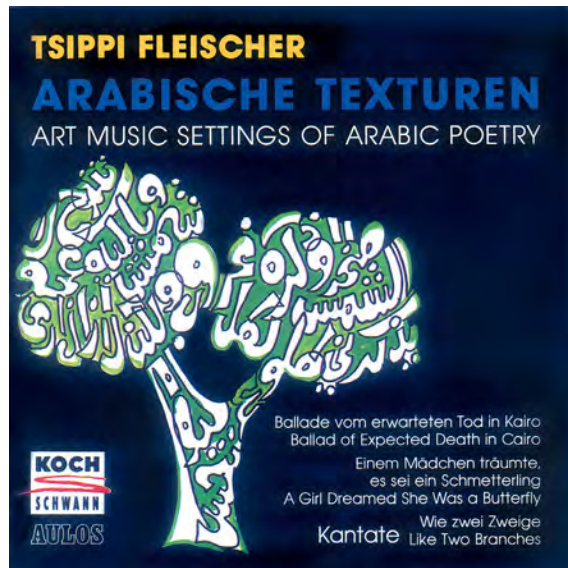
00:09 דק'

המלחינה ציפי פליישר מעידה שהיא מאוד אוהבת את הכלי הזה מאז ילדותה והושפעה מרב-האמן בכלי זה, היינץ הוליגר, ומהטכניקות הבלתי שגרתיות אשר יצר והנחיל לנגני כלי זה ולמלחינים שרצו להיאחז בצלצולים נטולי גובה מוגדר. בקנטטה שלה "כשני ענפים" (1989), אחת מיצירותיה המרכזיות, כתבה לשני אבובנים (בתוך הרכב של מקהלה וירטואוזית בליווי כלים מספר), הרבה גושי צליל (כעין אקורדים) המופקים באצבועים חדשים, טרילים מיוחדים ועוד "מְטַעְמִים" פְּהֵנָה וְכֵהָנָה.

נשמע, לדוגמה, קטע מתוך הקנטטה "כשני ענפים", המתחיל במשפט של האבוב אשר מנגן טרילים. הבאנו קטע פרטיטורה, ונאזין ליצירה כשאנו עוקבים אחר המתרחש בתווים. תפקיד האבוב מסומן במרקר צהוב. מומלץ להאזין בפעם הראשונה למכלול (תפקיד הזמרה בולט); בשמיעה שנייה נתחיל לזהות את תפקיד שני האבובים; בשמיעה השלישית כבר נבחין בניואנסים השונים (צפצופים, אקורדים בקלאַסְטֵר ועוד). לעתים האבוב מכפיל את תפקיד הזמרה.

Sound 4

01:07 דק' **קטע מתוך "כשני ענפים". התווים בעמוד הבא.**

עטיפת התקליטור בו הופיעה לראשונה היצירה "כשני ענפים". ציור העץ בנוי ממילות הקנטטה בערבית.

Notes 13

group Br. Bs. 182 183 mf-f 184 185

11a $\text{♩} = 192$

tr. *tr. st. i. g. s. k.*

non vibr.

wa-gha si - nal - hi

ra - ra - ra

sul talone + sul ponticello

pp II III

sfz

P mp P > PP > PPP

Presto $\text{♩} = 192$ ($\text{♩} = 384$)

a very fast trill, combin. of double trill + stacc.

186 tr. l. 187 l. 188 l. 189 l. 190 l.

combination of Double-Trill + Stacc. only where indicated. Pitch elements (harm. intervals) alternating within rhythmic steady patterns according to units of bars

arco

mf

col legno

tr. l.

P

Ol.:
 z = over-blowing effect
 VC: z = approx pitch in every imaginable technique

12

$\text{♩} = 200$

191 192 193

kaa-an-na - kaa-a - nal - tu - da - i - dha - sha - dda - ha

kaa-an-na - kaa-an-nal - tu - da - i - dha - sha - dda - ha

kaa-an-na - kaa-an-nal - tu - da - i - dha - sha - dda - ha

kaa-an-na - kaa-an-nal - tu

slower beat ($\text{♩} = 200$)

1. 1. 1. 1. 1. b=(b)

mf *tr.* *ibid.* *mp*

+trem.

pol.

mp

Ol.:
 lips

Tar P (fingers)

(Notes 13)

193 cord 194 195

S₁ Sa-ada-ha ha-an-nal-hu

S₂ i-dha sa-ada-ha sa-ada-ha ha-an-nal-hu

ms. da i-dha sa-ada-ha sa-ada-ha

Br

Trp i-dha sa-ada-ha sa-ada-ha ha-an-nal-hu

Trm s-da i-dha sa-ada-ha sa-ada-ha sa-ada-ha ha-an-nal-hu

Br

Bs

Ob p mp mf

Kan p

Vc *diss.* f ff f? ff? *ord. riv*

Tar f mf

Vc:	
x =	d =
rapid	1/4 tone
irregular	lower
tremolo	-

(Notes 13)

196 *Meno Mosso* 197 *Meno Mosso*

S1 - tu - - da - - i-dha sa- dda - - ha ka - an - na ka -

S2 - tu - - da - - i-dha sa- dda - - ha ka - an - na ka -

M.S. ka - an - na ka -

H. ka - an - na ka - an

Br1 ka - an - na ka - an - na -

Ten1 - tu - - da - - i-dha sa- dda - - ha ka - an - na ka - an - na ka - an -

Ten2 - tu - - da - - i-dha sa- dda - - ha ka - an - na ka - an - na ka - an -

Br2 ka - an - na ka - an

Br3 ka - an - na ka - an

Br4 ka - an - na ka - an - na -

Ob1 *very fast* *tutti* f

Ob2 mf mp mf

Kan mp

Vc *sul pont.* f mf mp/p *if possible*

Timbales P P P | . ~~~~~ 7 P P P P P P P P

Tars alternate timbres permanently

ob's: $\text{[musical notation]}$ = free choice of chords, still according to relative heights noted

(Notes 13)

198 199

S₁ an-na ha-an-na ha-an-na ha-a-nal-kau-tu - da (a) - la (a) - la

S₂ an-na ha-an-na ha-an-na ha-a-nal-kau-tu - da (a) - la (a) - la

M.S. an-na ha-an-na ha-an-na ha-a-nal-kau-tu - da (a) - la (a) - la

A. kau-tu - - - da i-dha sa - - - dda-ha (a) - la

B₁ tu - - - da i-dha- sa - - - dda-ha (a) - la

Ten₁ na ha-an-na ha-a-nal-kau-tu da kau-tu - da (a) - la (a) - la

Ten₂ na ha-an-na ha-a-nal-kau-tu da kau-tu - da (a) - la (a) - la

B₂ kau-tu - - - da i-dha sa - - - dda-ha (a) - la

B₃ tu - - - da i-dha sa - - - dda-ha (a) - la

trill simile trill simile simile

Ob. f

Ob. mf

Kan. mp

Vc. mf

Low Tar f

Vc: †† = the same on two strings

‡..... = signifies ricochet

Ob: (recommended)

(Notes 13)

acc. →

200 *ff* 201

S. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

S. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

M.S. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

A. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

(Br.) *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

Ten. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

Ten. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

(Ba.) *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

Bs. *ff* *la dhi wu-su - min dhi wu-su* *min wu-su - min wu-su - min*

Ob. *f* *sempre* *trtk - - - - -* *ff*

Ob. *trill simile* *ff*

Kan. *f*

Vc. *f*

Low Tar *f* *mf* *ff*

Ob.'s fingering for the chord in r. 200 - recommended

(Notes 13)

This page contains a handwritten musical score for a choir and piano accompaniment. The score is divided into three measures, numbered 202, 203, and 204. The vocal parts include Soprano 1 (S1), Soprano 2 (S2), Alto 1 (A1), Alto 2 (A2), Tenor 1 (Ten1), Tenor 2 (Ten2), Bass 1 (B1), and Bass 2 (B2). The piano accompaniment includes two Oboe parts (Ob1, Ob2), Clarinet (Clar.), Violoncello (Vcl.), and Low Trombone (Low Tar). The lyrics for the vocal parts are "tu - ba - ri" in measure 202 and "Si - wā - ra" in measure 203. The piano accompaniment features various dynamics such as *mf* and *fff*, and includes articulation marks like accents and slurs. The score is written in a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C).

השיעור השלישי

בסימן יצירתיות

הרעיונות הנרשמים כאן יותאמו בכל אחת מן הכיתות לנתונים בשטח - הכלים (בעיקר כלי הקשה ללא צליל מוגדר) המצויים בחדר הכיתה או בחדר המוזיקה, המקלדת המצויה במקום, הילדים המנגנים, יכולתם היצירתית של הילדים (ילדים מסוימים מצטיינים בדמיון לעומת האחרים). ואל לנו לחשוש גם אם התנאים דלים - אם אין כלי הקשה התיפוף יעשה על הגוף, אם אין ילדים מנגנים, היצירה תהיה מלודית קולית, וכד'.

החוויה היא פנים-כיתתית, זוהי חבורה אוטונומית של נפשות המדברות זו עם זו בידידות, שואבות עידוד והשראה באופן הדדי: ברגע זה אני מופיע ואתה קהל (בוודאי אוהד), אחר כך אתה מופיע ואני הקהל האוהד שלך.

כדי לעורר יצירתיות בזיקה לאופרה, יציג/תציג המורה בשלב זה פה ושם את תוכן האופרה הנלמדת בקצרה. לפניכם כמה רעיונות לבחירה.

- אוסטינטי שעליהם אפשר לחבר נעימות שונות, ניתן להשתמש בשברירי טקסט מתוך האופרה (ראו בהמשך, דוגמאות תווים 14, 15 בעמ' 25).
 - משימות הלחנה זעירות על בסיס מוטיבים מתוך קטעי האופרה, עם או בלי הליברית של האופרה (ראו בהמשך שלושה מוטיבים בדוגמאות תווים 16, 17, 18 בעמ' 25).
 - יצירה בתנועה עם פס הקול של המוזיקה עצמה; ייתכן אלתור תנועתי בקבוצה ותיתכן גם, למשל, יצירת מופע קטן בתנועה בהנחיית ילדה שלומדת מחול/בלט ונתפסה לאחת האווירות השוררות באופרה. האפשרויות כאן בלתי מוגבלות לפעילות של יחידים או לפעילות בקבוצות (כוריאוגרפיה או פנטומימה לכמה ילדים), ועד כדי הפעלת הכיתה כולה. מדובר כאן ביצירה שתיעשה על ידי התלמידים בעצמם; הם יוכלו להתחיל לפתח רעיון בשיעור זה ולהכינו עד לשיעור הבא (המסכם).
 - במקרה של התעוררות כזאת, תוצג עלילת האופרה (לעיל) על ידי המורה עם הפניה לצפייה בבית במהלך השבוע שבין השיעור השלישי והרביעי.
 - רעיון נוסף: אפשר לעודד טיפול בדרך יצירתית בתנועה למעמדים המתאימים לכך מתוך ההתרחשויות בעלילה. לדוגמה - עילפון והצלה (ברוח מאוד אנושית), ההווי באוהל בני ישראל - כאן תתאים מאוד פנטומימה, מחול קבוצתי בשביל המְנַטֵּרָה של הנדודים (למדנו זה מכבר על קצב ההליכה שבאופרה).
 - אולי יהיו ילדים שירצו ליצור הלחנות משלהם עם חלקי ליברטו קיימים.
 - ואחרון חביב: אפשר ליצור יצירה אותנטית עצמאית הן במלל והן במוזיקה. וכבר ראינו שפעילות יצירתית שבה החלו התלמידים מובילה לעתים לאירועים פנים-כיתתיים מרגשים.
- נחזור לאפשרות של יצירתיות בזעיר אנפין, המבוססת על חומרי האופרה.
- נביא כאן, לדוגמה, שני מקטעי אוסטינטי שעשויים להוות נדבך לתוספת קול/קולות (עם או בלי טקסט, כאוות נפשם) שייצרו התלמידים. הטמפו שנמצא בפרטיטורה נרשם כאן בסוגריים, משום שהוא במפורש אינו מחייב.

מקטע אוסטינטי ראשון, באווירת הנדודים במדבר:

Notes 14

(♩ = 62)

תָּה - או חת - תָּה מָש - שְׁ

מקטע אוֹסְטִינְטוֹ שני, המשִׁדֵּר את הכאב ברגע הפרידה (לקוח מתוך הפינאלה):

Notes 15 ♪ (♩ = 84)

בָּ - לֵב - צוֹר - עָ לֵב - בָּ בוֹר - שֵׁ

להלן שלושה מוטיבים (מתוך הפרטיטורה), שנצברו כדי לעורר את הילדים להמשיך בהלחנה עצמאית. אמנם הם מהווים את תחילתם המלודית של שלושה קטעים מתוך האופרה, אך הם ישמשו כאן כמוטיב התחלתי בלבד: פתיחה שתעורר את הילד/ה ליצור כאן לחן משלו/ה (הקשור לעולמם או למצב רוחם). נקרא להם בשמות.

”המוטיב המזרחי”:

Notes 16 ♪ (♩ = 72)

יֵא לַיִל יֵא לַיִל יֵא לַיִל

”הזיכרון הטוב” (אופי לירי):

Notes 17 ♪ (♩ = 86-88)

רַה - כָּ - נֵן - אֶת - מִיד - תְּ מִיד - תְּ וְאֵת - דָּ אֵת - דָּ אֵת - דָּ אֵת - דָּ

Notes 18 ♪ (♩ = 84)

לֹא - שֵׁ לֹא - שֵׁ

”תרועה לְשָׁלוֹם” (תחילת הקול העליון בפינאלה):

הרחבות ברוחה של נועה יפת

תוספת העשרה מתוך האסופה לפסח בעריכתה, עם דברי הקדמה

נועה יפת ז"ל (1934-1999) הייתה מחנכת דגולה. היא קשרה את הקניית יסודות המוזיקה אל ערכי התרבות והאמנות היהודית, גם אל מקורות ההשראה ששימשו את מלחיני המוזיקה הישראלית האמנותית.

אצרתי פינה גדולה של עיזבונה במכללת לוינסקי. לימים יד זדונית ניסתה בהיסח הדעת לשים קץ למורשת מפוארת זו. אך הצלחתי לאסוף את הפינה הזאת בדמות ארון קלסרים וספרים אל חיקי והיא מונחלת עתה לרבים כתת-אתר בקישור אל מדור הפרסומים באתר שלי.

נועה יפת דגלה בטיפוח נרחב לילדי גיל חטיבת הביניים - "שם אוכל להשפיע; זה לא ניתן בשום גיל אחר", אמרה.

את חוויות ההכנה בכיתות לקראת חג הפסח העשירה באסופת מקורות שליקטה ועיצבה, והיא כוללת בעיקר קטעים מסוימים מתוך ההגדה של פסח בנוסחים שונים ולצידם איורים מתוך הגדות שנדפסו בעבר בסאריבו-ספרד, בפראג ובוונציה, ובישראל מאז קום המדינה. לא נעדרה ההגדה הקיבוצית (נוסח יגור); אף הושקעו מאמצים רבים בביצוע חלקים מתוכה בכיתות, מתוך ההלחנות המקוריות של יהודה שרת.

לרווחתנו, מורים ותלמידים, הנה מספר לא מבוטל של דפים מתוך האסופה שלוקטה ועוצבה על ידי נועה יפת לחג הפסח. השנים הרבות שהייתה האסופה מונחת כאבן שאין לה הופכין הצריכו עתה שיפורים גרפיים למען ערכה זו. תודה למחנכת-המפקחת ברכה עפאים, ששמרה על האסופה בביתה; יבוא על הברכה הגדולה אסף שחר, מעצב ערכה זו, על ההשקעה העצומה ביד אמן מיומנת.

צילום נדיר של הגדת סאריבו (מקורה בספרד) איפשר הבאת כמה איורים מרהיבים מתוכה. היא נחשבת להגדת מופת באוספי ההגדות. להלן סריקות מתוך החוברת; בפתח נסרק דף השער.

הסריקות מכילות איורים מתוך הגדות היסטוריות בסדר כרונולוגי:

סאריבו (ספרד), שנת 1350

פראג, שנת 1526

ונציה, שנת 1629 [שני איורים]

וכן נוסחי קטעים מתוך ההגדה בקהילות שונות:

קדש ורחץ: ירושלים, ג'רבה, יוון, קושטא, סלוניקי

הא לחמא עניא: ג'רבה, פליפולי, תוניס, סלוניקי (בלדינו), ידידיה אדמון (גורוכוב) - לחן זה נמצא בהגדה הקיבוצית נוסח "יגור" שערך יהודה שרת

מה נשתנה: סלוניקי, יהודה שרת

היא/והיא שעמדה: עממי (המוכר ביותר), קזבלנקה, פאס

הערה: במספר מקומות האסופה מכילה הסברים בצמוד לקטעי המוזיקה.

כל מורה יבחר/תבחר כמה זמן יוקדש לאוצר הבלום הזה. ניתן לקשט את הכיתה, ניתן לשיר ביחד נוסחים (בהובלת המורה), ומכן והלאה היד חופשית והזרוע נטויה - הפוך והפוך בה בעמקת העיון בממצאים המאלפים ובניתוחם.

איורים מתוך הגדות היסטוריות

עמ'	איור
	דפי איור מתוך הגדת סארייבו (מקורה בספרד), שנת 1350:
29	הא לחמא עניא
30	וירדפו מצרים אחריהם
31	ובני ישראל הלכו ביבשה
31	ותיקח מרים הנביאה אחות אהרון את התוף
32	ומשה עלה אל האלהים
33	בדיקת חמץ - חיתוך-עץ מתוך הגדה שנדפסה בפראג, שנת 1526
34	לקראת היציאה מארץ מצרים - ציור מתוך הגדת ונציה, שנת 1629
34	בני ישראל עוברים בים סוף - ציור מתוך הגדת ונציה, שנת 1629

מתוך הגדת סארייבו (מקורה בספרד), שנת 1350:
הא לחמא עניא

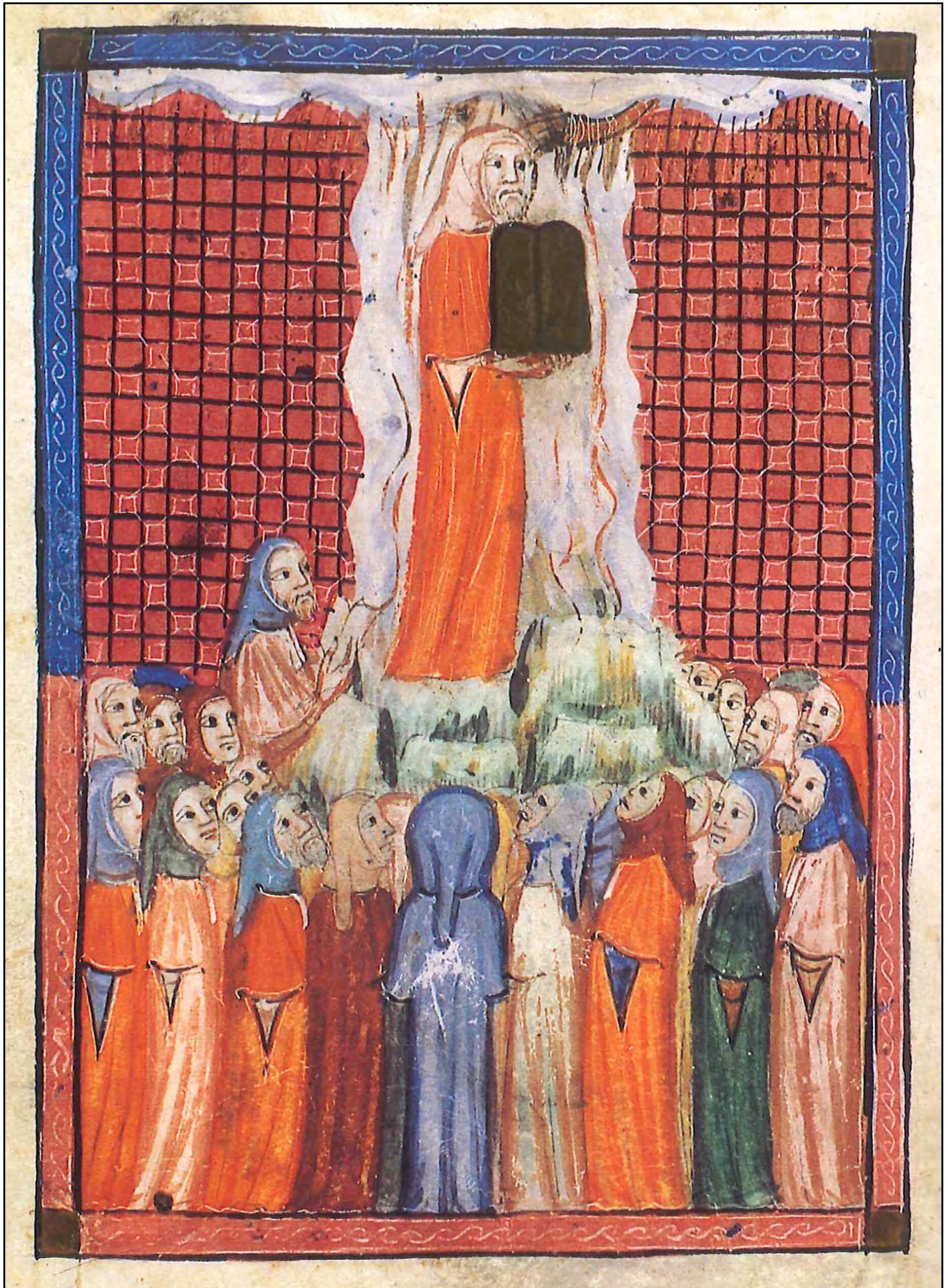
מתוך הגדת סארייבו (מקורה בספרד), שנת 1350:
וירדפו מצרים אחריהם

מתוך הגדת סארייבו (מקורה בספרד), שנת 1350:
ובני ישראל הלכו ביבשה (למעלה)
ותיקח מרים הנביאה אחות אהרון את התוף (למטה)

מתוך הגדת סארייבו (מקורה בספרד), שנת 1350:
ומשה עלה אל האלהים

אדר

לארבע קטד
מדקין את
החמץ ולא

בדקין לאד וזימה ולא לאד ה
ולבסר ולא לאד ואבקה. אלא
בר של סעודה. ובדקין בקדון
ובדקין ובכל תלמודות שחייבו
לדשתמש בו שם. ולא יתחל
שום מלאכה עד שישוקו ויפילו
בזלמנד תודה. וקצת שחזק
לחזק מבד

פרה

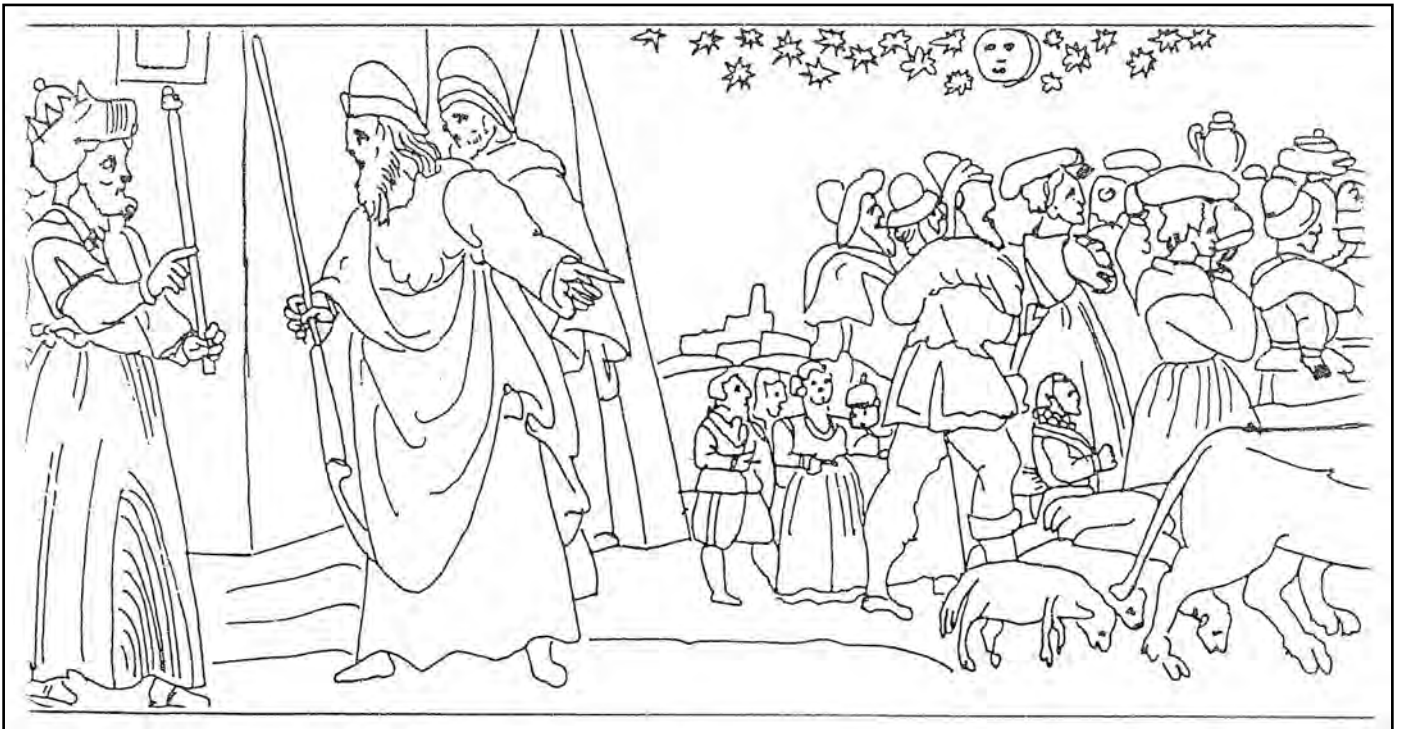
אתה יי אודם מלך
העולם אשר קדש
קדשנו במצותנו וצונו על ביעוד ח
חמץ

ולא ידבר בך ובסודותיך וחסדך כליו. והוא
הביקור והשמחה, שזיכה איתנו כבוד מקום
סוף עבד שחלט בו שם ובטלש ויאמר

פח

חמירא וחמירא דאיתא
פח שותי די לא חמירא
ודי לא ביעודתיה לפטל ולחוד מ.
בעסרא דאיתא

לקראת היציאה מארץ מצרים - ציור מתוך הגדת ונציה, שנת 1629

בני ישראל עוברים בים סוף - ציור מתוך הגדת ונציה, שנת 1629

נוסחי קטעים מתוך ההגדה בקהילות השונות

עמ'	נוסחים
	קדוש וְרַחֵם:
36	ירושלים
36	גירבה
37	יוון
38	קושטא
38	סלוניקי
	הָא לְחַמָּא עֲנִיא:
39	גירבה
40	פיליפופולי
41	תוניס
42	סלוניקי
43	ידידיה אדמון
	כָּה נְשַׁתְּנָה:
44	סלוניקי
45	יהודה שרת
	היא/וְהיא נְשַׁעֲמָדָה:
46	לחן עממי
47	קזבלנקה
47	פאס

QADÉX URHÁTS
Jerusalén

קדש ורחץ
ירושלים

Allegretto ♩ = 100

QADÉX URHÁTS KAR PAS YA HAZ MA GID RAH
 ZA MO ZI MA ZA MA ROR KO REKH SHUL
 HAN O REKH ZA FUN BA REKH HA LEL NIR ZA

QADÉX URHÁTS
Djerba

קדש ורחץ
ג'ירבה

Allegro ♩ = 126

QADÉX URHÁTS KAR PAS YA HAZ MA GID RAH ZA MO
 ZI MA ZA MA ROR KO REKH SHUL HAN O REKH ZA
 FUN BA REKH HA LEL NIR ZA

קדש ורחץ - נוסח יווני
רשמה: עדנה ענבר

~80-84

קדש - רחץ - כבוד - פסח - חזן - משה - רחוק - מן - המדבר - צהר - עמו - צהר - עמו - צהר - עמו - צהר - עמו

הערות למורה:

- השירה תיעשה בריתמוס חופשי. אין צורך להיצמד בנוקשות למפעם של 3/4.
- הקשתות הקטנות המחברות בין צלילים מציינות גלישה מצליל לצליל (גליסנדי). הגלישה הזאת וכן סלסולים על צלילים רבים בתוך הנעימה אופייניים לסגנון השירה המזרחית (אין סימני סלסולים מופיעים מעל התווים ברישום זה). ה"סולם", שבו מושרת הנעימה, אינו שגרתו, אך ניתן למצוא אותו בשירים מהבלקן. צלילי היסוד המרכיבים את הנעימה הם:

D E F# G A B C

QADÉX URHÁTS
Constantinopla

קדש ורחץ
קושטא

Allegretto ♩ = 100.

ק - דֶשׁ וּרְ - חָצ כַּרְ - פָּס יָא - חָצ מַ - גִּיד רָחַ -
QA - DESH UR - HAZ KAR - PAS YA - HAZ MA - GID RAH -

- צָה מו - זִי מַ - זָה מַ - רֹר כּו - רֶחַ שׁוּל -
- ZA MO - ZI MA - ZA MA - ROR KO - REKH SHUL -

- חַן ו - רֶחַ זָ - פִּין בָּ - רֶחַ הַ - לֵל נִרְ - צָה
- HAN O - REKH ZA - FUN BA - REKH HA - LEL NIR - ZA

QADÉX URHÁTS
Salónica

קדש ורחץ
סלוניקי

Moderato ♩ = 80

ק - דֶשׁ וּרְ - חָצ כַּרְ - פָּס יָא - -
QA - DESH UR - HAZ KAR - PAS YA - -

- חָצ מַ - גִּיד רָחַ - צָה מו - זִי מַ - -
- HAZ MA - GID RAH - ZA MO - ZI MA - -

- צָה מַ - רֹר כּו - רֶחַ שׁוּל - חַן ו -
- ZA MA - ROR KO - REKH SHUL - HAN O -

- רֶחַ זָ - פִּין בָּ - רֶחַ הַ - לֵל נִרְ - צָה .
- REKH ZA - FUN BA - REKH HA - LEL NIR - ZA .

HA LAHMÁ ANIÁ
Filipópolis

הא לחמא עניא
פיליפופולי

Andantino ♩ = 84

יֵם - דְּ-מִזְ-רָא-יִים עַמְּ-אֵל-בְּ-תֵ-תֵ-אֲבָ-לֵ-בְּ-אֵ-דֵי יָא-עֵנְ מְאֵ-לֵוּ הָא
HA LAH-MA AN-YA DI A-KHA-LU AV-HA-TA-NA BE-AR-A DE-MIZ-RÁ-YIM

הָא-שָׂ-תָא שָׂח-וּפִ-וּ דְנִי-יֵי רִינָה-דִּזְ-פֵּל כּוּל-יֵי-וּ דְנִי-יֵי פִין-דִּזְ-פֵּל
KAL DIKH-FIN YE-TE WE-YE-KHOL HAL DIZ-RIKH YE-TE WE-YIF-SAH HA-SHA-TA

עַבְּ כְּאֵהָ חָא-שָׂ-תָא אֵל-דְּ-יִשְׂ-רָאֵל עַמְּ-אֵל-בְּ-תֵ-תֵ-אֲבָ-לֵ-בְּ-אֵ-דֵי נְהָ-לֵ-שָׂ-תָא
HA-KHA LE-SHA-NA HA-BA-A BE-AR-A DE-YIS-RA-EL HA-SHA-TA HA-KHA AV-

רִין-חֹוּ בֵי-בְּ-אֵל-דְּ-יִשְׂ-רָאֵל עַמְּ-אֵל-בְּ-תֵ-תֵ-אֲבָ-לֵ-בְּ-אֵ-דֵי נְהָ-לֵ-שָׂ-תָא
-DE LE-SHA-NA HA-BA-A DE-AR-A DE-YIS-RA-EL BE-NE HO-RIN

HA LAHMÁ ANIÁ
Túnez

הא לחמא עניא
תוניס

Moderato ♩ = 92

קָמָה לֶחֶם הָאֵל
 HA LAH-MA AN-YA
 לֵב-בָּ-אֵל דִּי
 DI A-KHA-LU
 תֵּת-הָ-אֶבֶב
 AV-HA-TA-NA
 עֲמַר-אֶבֶב
 BE-AR-A

דֵּי-מִצְ-רַיִם
 DE-MIZ-RA-YIM
 כָּל-דִּיכִּי-פִין
 HOL DIKH-FIN
 וְיֵתֵי
 YE-TE
 כּוֹל-יֵת
 WE-YE-KHOL
 כָּל-דִּיכִי
 HOL DIK-

רִיקֵי
 -RIKH
 וְיֵתֵי
 YE-TE
 וְיֵתֵי-יֵתֵי
 WE-YIF-SAH
 תֵּת-הָ-אֶבֶב
 HA-SHA-TA
 הָ-אֶבֶב
 HA-KHA
 לֵשֶׁת-לֵשֶׁת
 LE-SHA-

הָ-אֶבֶב
 -HA HA-BA-A
 עֲמַר-אֶבֶב
 BE-AR-A
 אֵל-דֵּי-יֵתֵי
 DE-YIS-RA-EL
 הָ-אֶבֶב
 HA-SHA-TA
 הָ-אֶבֶב
 HA-KHA

אֵל-דֵּי-יֵתֵי
 AV-DE LE-SHA-NA
 הָ-אֶבֶב
 HA-BA-A
 עֲמַר-אֶבֶב
 BE-AR-A
 אֵל-דֵּי-יֵתֵי
 DE-YIS-RA-EL
 בֵּן-חֹרֵן
 BE-NE HO-RIN

HA LAHMÁ ANIÁ
Salónica

הא לחמא עניא - בלדינו
סלוניקי

Vivace ♩ = 208

Es - te pan de la af - ri - ción Que com - ie - ron nuest - ros
pad - res en tie - rra de A - íf - to To - do el que tuv - ie - se
hamb - re ven - ga y co - ma To - do el que tuv - ie - se de
me - nes - ter ven - ga y pas - que Es - te a - ño a - quí
a el a - ño el vin - ién en tie - rra de Is - ra - el
Es - te a - ño a - quí sier - vos a el a - ño el vin - ién
en tie - rra de Is - ra - el hi - jos fo - - - rros

מה נשתנה - נוסח סלוניקי
רשמה: עדנה ענבר

♩ = ca.120

מה נשתנה - נוסח סלוניקי
 לות - לי - ה - כל - מ - זה - ה - לה - לי - ה - נה - ת - נש - מה
 מים-ע-פ תיש-זה ה-לה-לי-ה-ו חת-א-עם-פ-לו-פי - א - לין-בי-ט-מ-נו - א אין לות-לי-ה - כל - ב-ש
 צה-מ - לו - כו - זה-ה-לה-לי-ה-ו - צה - מ - ו - מץ-ח - לין אוכ-נו - א לות-לי-ה - כל-ב-ש
 רור-מ - זה - ה - לה-לי-ה-ו - קות-ר-י - אר - ש - לין-כ-או-נו - א לות-לי-ה - כל-ב-ש
 בין-סו-מ בין-ו בין-ש-יו בין - תין-שו-ו לין-כ-או-נו - א לות - לי - ה - כל-ב-ש
 בין - סו - מ - ל - נו - כו - זה - ה - לה - לי - ה - ו

הערות :

- הנעימה מושרת במקאם "ראסט" או "סיגה" על רה, שבו הצליל השלישי
 - במקרה זה הצליל פה - אינו מוגדר, ומיטלטל בין # ל- ♭;
 לפיכך, בתווים, ליד המפתח, מופיעים שני הסימנים (#) ([♭]).

1 2 3

- התבוננות בתווים מראה כי הנעימה סובבת סביב שלושה צלילים מרכזיים:

- תופעה אופיינית למקאם זה היא, שהצליל השלישי אינו "מדויק".
 - הסיום של הנעימה הוא בטעם המקרא "זרקא".

מפי ילד רך
מחוטב ומלא חיים 69

לֹת-לִי הַ כָּל-בְּשׂוֹת - לִי הַ כָּל-מִזֶּה - הַ לְהַלִּי - הַ נָה - תִּנְשׂ מִהַ
 קֶ - זֶה הַ לְהַלִּי - הַ צָה-מִ וּמִץ - הַ לִּין כִּאוֹנֵי אֶ
 שִׁ - לִין כִּאוֹנֵי אֶ לֹת-לִי הַ כָּל - בְּשׂוֹת מִ
 בְּ - שִׁ רוֹד-מִ רוֹד - מִזֶּה הַ לְהַלִּי - הַ קוֹת - אֶ
 הַ חַת-אֶצְמִי לֵה - פִי - אֶ לִין בִּימֵט נִי אֶ אִין לֹת-לִי הַ כָּל
 לִין כִּאוֹנֵי אֶ לֹת-לִי הַ כָּל - בְּשׂוֹת מִזֶּה הַ לְהַלִּי
 בִּין - סִמִּי נִי - הַ בִּין סִמִּי בִין - וּ בִין שִׁיוֹ בִין

והיא שעמדה
לחן עממי

וְהָיָה שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֵא אָחָד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ.
 אֲלֵא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר. עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ.
 וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְצִילֵנוּ מִיָּדָם

אֲלֵא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר
עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ

וְהָיָה שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ.
שְׁלֵא אָחָד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ

צולם מתוך ההגדה של פסח בהוצאת הרבנות הצבאית. ההוצאה לאור של משרד הביטחון, פסח תשנ"ג (1993).
 התווים והמילים מתחת לתווים נכתבו בכתב יד.

HI XEAMEDÁ LAAVOTENU VELANU
Cazablanca

היא שעמדה לאבותינו ולנו
קזבלנקה

Moderato $\text{♩} = 80$

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
HI SHE - AM - DA LA - A - VO - TE - NU WE - LA - - - NU SHE - LO E -

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
- HAD BIL - VAD A - MAD A - LE - NU LE - KHA - LO - TE - NU E -

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
- LA SHE - BE - KHOL DOR WA - DOR OM - DIM A - LE - NU LE - KHA - LO -

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
- TE - NU WE - HA - QA - DOSH BA - RUHH - HU MA - ZI - LE - NU MI - YA - DAM

HI XEAMEDÁ LAAVOTENU VELANU
Fez

היא שעמדה לאבותינו ולנו
פז

Moderato $\text{♩} = 80$

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
HI SHE - AM - DA LA - A - VO - TE - NU WE - LA - NU SHE -

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
- LO E - HAD BIL - VAD A - MAD A - LE - - - NU LE - KHA - LO - TE - NU E - LA SHE - BE -

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
- KHOL DOR WA - DOR O - ME - DIM A - LE - - - NU LE - KHA - LO - TE - NU

היא שעמדה לאבותינו ולנו קזבלנקה
WE - HA - QA - DOSH BA - RUHH HU MA - ZI - LE - NU MI - YA - DAM

השיעור הרביעי

צפייה באופרה

כל שלמדנו בשלושת השיעורים הקודמים הוא כשלעצמו עולם ומלואו, והוא גם יכול להיות הכנה מתאימה לקראת הצפייה החווייתית, הבשלה, באופרה "אואזיס" בשלמותה.

הצגת סיפור האופרה תקדם לצפייה. הנה הוא.

סיפור האופרה "אואזיס" מאת יעל מדיני, בחלוקה לתמונות

המשתתפים: ילדי בני ישראל (המקהלה), שישה סולנים - אָלון ונועה (ילדים, אח ואחות מבני ישראל), עלי וליילה (ילדים, אח ואחות בדואים), זוג ההורים של נועה ואָלון. הציפורת, דמות נוספת, אינה שרה אלא רק מתנועעת.

הילדים יכירו את הסיפור בחלוקה לתמונות. בתחילה נבין את המילה הלועזית "אואזיס" (נווה מדבר / נאת מדבר).

להלן סיפור האופרה בחלוקה לתמונות:

תמונה ראשונה: בני ישראל נודדים במדבר ("המִנְטֶרָה של הנדודים") בדרכם לארץ כנען. אזלו המים במחנה. הילדים השובבים נועה ואָלון, שתמיד בורחים מהמחנה, מצאו ציפורת (ציפור קטנה) וגם ראו במרחק כתם ירקרק. אלה הם כנראה סימנים למים; אך אביהם מזלזל בכך - "אשליות".

תמונה שנייה: (התמונה המרכזית). נועה ואָלון חומקים מן האוהל, הולכים במדבר ושוב רואים את הכתם הירוק במרחק. בדרך הם מתעלפים מצימאון, אך עלי וליילה, ילדי הבדואים שוכני הקבע במדבר, מוצאים אותם. הם מיד משקים אותם במים חיים ומעוררים אותם מן העילפון. הפגישה מרגשת. ארבעתם הולכים אל האואזיס - נאת המדבר, ושם השמחה גדולה - אוכלים, שותים, רוקדים את "ריקוד נאת המדבר" הן בקצב הדבקה (המסמל את הבדואים) והן בקצב ההורה (המסמל את העברים).

תמונה שלישית: באוהל (מחנה) בני ישראל עצבות ודאגה, לאן נעלמו הפעם נועה ואָלון? והנה מגיעים ארבעת הילדים עם נאדות (פְּדִי) מים (בתחילה אָלון ונועה מחביאים את עלי וליילה), ההורים שותים לרוויה, השמחה רבה. הפעם כולם שרים ורוקדים את שיר נאת המדבר. ההורים באוהל העברים רוצים לאמץ את עלי וליילה.

תמונה רביעית: בתחילה עלי וליילה מסכימים, אך לפתע ליילה נזכרת - כיצד נוכל אם כן להשקות את הצמאים במדבר? עלי וליילה שרים את "שיר המשמרת" - זוהי חובתנו לנצח, הם אומרים (בזמרה), באואזיס חיינו, שם ייעודנו. בפינאלה (הסיום) - "הפרידה", שרים כולם בעצבות מהולה בתקווה "בלב עצור, בלב שבור... קשה לנו הפרידה... אך התקווה נותרה... לכל אחד שלוה".

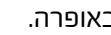
כדאי לאזכר את מה שקרה באופן מסודר ובקיצור, בשלושת השיעורים הקודמים.

פרקטיקה מומלצת היא תמיד לתת משימות לפני כל האזנה ליצירה בכיתה, כדי לעודד האזנה פעילה; מיד נרשום כאן כמה הנחיות כהצעה, הפעם לצפייה, שפירושה האזנה ועימה מפגש עם החוויה הוויזואלית של ז'אנר האופרה על הבמה.

הצעה לכמה משימות לתלמידים בזמן הצפייה; תשומת הלב היא למוזיקה בעיקר. עם זאת, זהו שלב המעביר אותנו מהאזנה מודרכת לצפייה מודרכת.

זוהי פריצת דרך. מחד הורגלנו בשיעורי המוזיקה להאזנה מודרכת עם כניסה לפרטים, ומאידך הורגלנו לצפייה בלתי מודרכת באופרה בהזדמנויות קונצרנטיות שונות. הצירוף של צפייה מודרכת הוא בבחינת חידוש. הדבר מתאפשר בשל התיעוד המוקפד בווידיאו מקצועי (כך אף פס הקול שאיתו), "עֶזְרִים" שלא ניתן היה להגיע אליהם בעבר, והפרטיטורה בהוצאת מל"י עם הליברית בעברית בניקוד מלא. כתיבת הרכיבים השונים במחשב מאפשרת בקלות שליפה לצרכינו, למשל של קו מלודי שינתלש' מתוך פרטיטורה מלאה.

לפני הצפייה המודרכת, הכוללת באופן טבעי גם את ההאזנה המודרכת, נציג כאן כמה משימות לתלמידים; האופרה במלואה נגישה () , ולאחר הדיונים בכיתה אפשר לחזור ולהתעמק בה בבית.

- נסו לאתר את כל כניסות "המְנַטֶּה של הנדודים". כמה פעמים לייטמוטיב זה מופיע, ומהם השינויים הזעירים החלים בו מדי פעם (וריאנטים, הנקשרים גם למילים ולאווירה - ראו את האבחנות השונות. הזכרנו זאת בסוף השיעור הראשון, עמ' 8).
- נסו לאתר את כל כניסות לייטמוטיב הריקוד. הן תמיד נקשרות לעלילה, מאז פגישת זוג הילדים מִבְּנֵי ישראל עם הילדים הבדואים. המלחינה קוראת לריקוד הזה בפרטיטורה "ריקוד נאת המדבר".
- המלחינה השתמשה במוטיב מלודי אחד לכניסות הריקוד, אך במקצבים שונים. כפי שהיא מגדירה זאת בהתחלה זוהי "דְּבָקָה", אשר בולטות בה הרקיעות, אחר כך "הורה", אשר בולטים בה הדילוגים. שימו לב בזמן ההאזנה למקצב בשביל הרקיעות (דְּבָקָה)*, ולמקצב בשביל הדילוגים (הורה), כאשר מופיע "ריקוד נאת המדבר" פעמים מספר באופרה.
- הגיטרה מופיעה כ"איור מוזיקלי" לזרימתם של המים המדבר, תופעה מרעננת. האזינו היטב לתפקיד התזמורת (לאו דווקא בצפייה ראשונה) ונסו לאתר את תפקיד הגיטרה. עסקנו בו בשיעור השני, אך עכשיו יהיה מעניין יותר לגלות אותו בתוך ההקשר של האופרה כולה. כבר צוין שהמלחינה ביקשה להקפיד ולהוסיף הגברה לגיטרה, כדי שנגינתה תבליט את רגעי רעננות זרימת המים במדבר.
- שימו לב לשינויי האווירה באופרה. נסו להבחין בהם ולתאר אותם במילים שלכם, כאשר אתם מתייחסים הן למה שאתם רואים והן למה שאתם שומעים.

תקוותנו היא שצפייה אקטיבית זו תותיר חותם בעולמם של הילדים. כך, לאחר חוויה מתמשכת, אינטנסיבית, בשיעורים הקודמים, הם יחוו את רגעי השיא כשיכירו את האופרה במלואה על ההתרחשות הוויזואלית - ואת המוזיקה המצטרפת לעלילה בהמשכות אחת ובהרכב הכולל את התזמורת. רוצה לומר, יבינו את היתרון של הלימוד בשיעורי המוזיקה.

האם יתפתח דיון? זאת לא נדע. ייתכן ש'מהלומת' החוויה של הצפייה באופרה תביא לילדים ריגוש גדול שדורש עוד ועוד הפנמה עם עצמם, אולי בצפיות נוספות לבד בבית. אנו, כמורים, צריכים להיות מוכנים לכך שאכן יתעוררו שאלות, אולי תגובות חיוביות או שליליות. הרשות נתונה להזמין את המלחינה לשיעור הצפייה, כדי שהתלמידים יוכלו לשאול אותה שאלות.

אופרה זו נותנת רעיונות לא מעטים לדיון בכיתה. הרעיונות משתקפים בשורת השאלות לתלמידים, המופיעה להלן:

1. האם הרגשתם קירבה או ריחוק כשהאזנתם לאופרה שהולחנה במאה ה-21, ואפילו ממש לא מזמן? - רוב הפרטואר האופראי שאנחנו שומעים הולחן במאות ה-18 וה-19.
2. מה הרגשתם כששמעתם אופרה עכשווית כזאת בשפה העברית? בדרך כלל אנחנו נתקלים באופרות בשפות זרות - הרבה באיטלקית, גם בגרמנית, בצרפתית. האם זה היה מוזר, או דווקא ידידותי?
3. תמיד אנחנו שומעים זמרים מבוגרים ומקצועיים ששרים באופרות הקלסיות, לעיתים רחוקות ביותר ילדים (אלא אם כן הייתה כוונה למלחין להביא ברגע מסוים ילדים לבמה) - איך אתם מקבלים את זמרת הילדים כאן? - הסולנים, המקהלה, כולם ילדים; דבר אחד ברור - השירה שלהם מאוד נקייה.
4. האם הרגשתם ריח פוליטי בגלל המפגש הכל-כך ידידותי בין הילדים הערבים (הבדואים) והיהודים (מבני ישראל) והמסר של שיר הפרידה - האם הסתייגתם או אהבתם? ואולי התחושה הכלל אנושית היא שקובעת? הרי שני הילדים הבדואים היו מצילים גם ילדים צרפתים שהתעלפו פתאום.
5. האם הייתם רוצים שהאופרה הזאת תעלה אצלנו בבית הספר? נמקו אם כן ואם לא.
6. אם הייתם מחליטים להעלות עכשיו את האופרה הזאת אצלכם בבית הספר - איך הייתם ניגשים לבימוי? האם אהבתם מה שראיתם או שחשבתם על רעיונות בימוי אחרים? אתם יכולים לעצום עיניים, לשמוע רק את המוזיקה ולחשוב מחדש על כל הצד הוויזואלי. זכרו שהיום במאים מעלים אופרות של מוצרט ומביימים אותן באופן שונה לגמרי מהבימוי שהורגלנו אליו בעבר, והגישות בקונספט הבימוי אינן מפסיקות להפתיע אותנו.

* הַדְּבָקָה היא ריקוד מסורתי, אשר אכן בולטות בו מאוד רקיעות הרגליים. הוא נפוץ בעיקר באוכלוסיות ערביות. רוקדים אותו בשורה או בחצי מעגל, ובראש הקבוצה נמצא הרקדן המוביל את הריקוד והוא מניף את ידו באוויר (לעיתים קרובות עם מטפחת). הדבקה נתחבבה על הישראלים.